

การพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของ
ชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
วิไลลักษณ์ ชูช่วย^{1*} จิรวัดน์ พิระสันต์² และ วิติยา ปิตตังนาโพธิ์³

The Silver Jewellery Design Process and Its Future Development Across
the Communities of the Si Satchanalai Park, Sukhothai Province

Wilailak Choochuy^{1*} Jirawat Phirasant² and Witiya Pittungnapoo³

^{1*}คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1*}Faculty of Architecture, Naresuan University

*Corresponding author. E-Mail address: aj.tangmodesign@gmail.com

Received may 5, 2018

revised September 9, 2018

accepted September 16, 2018

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1. เพื่อวิเคราะห์บริบทชุมชนและกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 2. เพื่อพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และ 3. เพื่อประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เจาะลึก สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม สัมมนา และจัดนิทรรศการ ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนที่ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยคือ ชุมชนศรีสัชนาลัยและชุมชนท่าชัย ซึ่งมีกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินที่เหมือนกัน คือ แนวคิดในการออกแบบ สร้างต้นแบบ การตรวจสอบคุณภาพ ทดสอบตลาด และการผลิตจำหน่าย การพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต พบว่า มี 7 ขั้นตอน คือ กำหนดขอบเขตของปัญหา การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา แนวคิดในการออกแบบ การร่างแบบ สร้างต้นแบบ และการสรุปและประเมินผล ผลการประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ประชาชนชุมชน มีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับเงินชุดปลายหาง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.81 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35 นักวิชาการ พบว่า มีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับเงินชุดบุษบาแรกแย้ม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.72 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 นักออกแบบ พบว่า มีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับเงินชุดปลายหาง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.62 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 และผลการประเมินโดยผู้ประกอบการ พบว่า มีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับเงินชุดบุษกร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.79 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30

คำสำคัญ : กระบวนการออกแบบ วัฒนธรรมแห่งอนาคต เครื่องประดับเงิน
ชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย

ABSTRACT

The purpose of this research had three folds: 1. to analyze the community context, and the design process for silver jewellery across the communities of the Si Satchanalai Historical Park, Sukhothai Province; 2. to develop the future design process for cultural silver jewellery across these communities; and 3. to evaluate the future design process for cultural silver jewellery across these communities. The research instruments included in-depth interview, non-participatory observation, focus group discussion, questionnaires, seminar, and displaying. The future design process for cultural silver jewellery comprised 7 areas, namely: 1.data collection, 2. identification of scope of problems, 3. solutions, 4.design concept, 5. sketching, 6) prototyping, and 7) evaluation and conclusion. The evaluation of future cultural silver jewellery

design process involved 10 aspects including 1. situation, 2.features 3. concept, 4. design selection, 5.prototyping, 6. evaluation, 7. circular products, 8. product background, 9. sustainable materials, and 10).public relations. The evaluation result suggests a highest level of satisfaction on the silver jewellery 10 collections as rated by the community sages for the Devious Collection with mean=4.81, S.D.=0.35; by academics for the Blooming Collection with mean=4.72, S.D.=0.49; by the designers for the Devious Collection with mean=4.62, S.D.=0.50; and by the entrepreneurs for the Lotus Collection with mean=4.79, S.D.=0.30.

Keywords : Design Process,Culture of the Future, Silver Jewellery,
The Communities of the Si Satchanalai Park

บทนำ

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย เป็นอีก 1 ใน 10 อุทยานประวัติศาสตร์ในประเทศไทยที่มีความงดงามทั้งในด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวไทยในอดีต เมื่อ พ.ศ.2496 กรมศิลปากรได้เข้ามาดูแลปรับปรุงเมืองโบราณศรีสัชนาลัย โดยจัดทำเป็นโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จนองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ยกย่องให้เป็นมรดกโลกร่วมกับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร โดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยมีการผลิตเครื่องประดับเงิน อยู่ 2 ตำบลคือ ตำบลศรีสัชนาลัย และตำบลท่าชัย ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านเดียวกันคือการผลิตเครื่องประดับเงินที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันนั่นเอง ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทเครื่องเงิน เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกสู่ตลาดเหมือนกัน ซึ่งอาจแตกต่างกันที่รูปแบบเทคนิคและกระบวนการผลิต ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทั้งนี้เครื่องประดับเงินเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ประณีต งดงามและมีคุณค่า มนุษย์รู้จักนำเงินมาใช้ประโยชน์นานพอกับการนำทองคำมาใช้ การทำเครื่องประดับเงินของไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยในอดีตเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านทำใช้เฉพาะในครอบครัว ต่อมาได้แพร่หลายทำกันอย่างกว้างขวางกระบวนการผลิตแบบพื้นบ้านของชาวนาซึ่ง เป็นการผลิต โดยการใช้เครื่องมืออย่างง่ายที่หาได้ในท้องถิ่น (ทศพร หุ่นแก้ว, 2551, หน้า 2-3)

เครื่องประดับเงินของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย นั้นเกิดขึ้นมาจากการทำเลียนแบบเครื่องทองลายโบราณสุโขทัย แตกต่างตรงวัสดุในการทำ ซึ่งจะใช้เม็ดเงินบริสุทธิ์ รูปแบบ ลวดลายได้มาจากเครื่องประดับโบราณ และได้มาจากลวดลายของชิ้นส่วนต่าง ๆ ในงานจิตรกรรม ประติมากรรมในสมัยสุโขทัย (ฐากร โกมารกุล ณ นคร, 2556, หน้า 102-103) เกิดจากความมุ่งมั่นตั้งใจในการผลิต จนทำให้เครื่องประดับเงิน มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย มีรูปแบบลวดลายที่สวยงาม มีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากเครื่องประดับอื่นๆ เครื่องประดับเงินจึงนับว่าเป็นเครื่องประดับที่ทรงคุณค่า เป็นภูมิปัญญาไทยที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ได้ศึกษาสืบทอดเป็นมรดกวัฒนธรรมที่ล้ำค่าของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย แม้ว่าการทำเครื่องประดับเงินจะนำรายได้และความสามาถันที่สู่ระบบครอบครัวดังที่ชุมชนเป็นอยู่ แต่กระนั้นเครื่องประดับเงินของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมกลับยังมีสภาพการณ์ที่ไม่แตกต่างจากเดิมที่เคยเป็นมาเท่าใดนัก กล่าวคือยังไม่สามารถพัฒนาลักษณะรูปแบบศิลปหัตถกรรมและพัฒนากิจการจัดการเครื่องประดับเงินในเขตพื้นที่ชุมชนของตนให้ก้าวล่วงไปจากเดิมดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น

เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพของความแตกต่างระหว่างลักษณะรูปแบบศิลปหัตถกรรมและการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเงินของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยอย่างกระจ่างชัด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของแต่ละชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับเงิน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการผลิตเครื่องประดับเงินของทุกชุมชนในประเทศไทย จะได้นำเอาผลการศึกษาไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงิน ลักษณะรูปแบบที่ทันสมัย มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว และมีทิศทางที่ชัดเจน นอกจากนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ และกรมศิลปากร รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนาทั้งทางด้านการผลิตและจำหน่าย จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านศิลปกรรมท้องถิ่นในทุกระดับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อการพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยการศึกษากระบวนการออกแบบ

ของแต่ละกลุ่มชุมชน เพื่อสามารถพัฒนาเครื่องประดับเงินของชุมชนให้มีคุณภาพเทียบเท่าสากล ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาของ สังคมและประเทศชาติได้ในอนาคต

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บริบทชุมชนและกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ขอบเขตการวิจัย

การพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตในการศึกษาออกเป็น 6 ด้านดังนี้

1. **ขอบเขตด้านพื้นที่ในการพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงิน**
 - 1.1 ชุมชนศรีสัชนาลัย ได้แก่ กลุ่มทองเอกริช กลุ่มพนมเครื่องเงินสุโขทัย
 - 1.2 ชุมชนท่าชัย ได้แก่ กลุ่มลำตัดเงินโบราณ กลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด
2. **ขอบเขตด้านบริบทชุมชนและกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินของชุมชน**
 - 2.1 เนื้อหาด้านบริบทชุมชน ได้แก่ ชุมชนศรีสัชนาลัย และชุมชนท่าชัย ประกอบด้วยข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องประดับเงิน และแนวโน้มในการผลิตเครื่องประดับเงิน (อดีต ปัจจุบัน อนาคต)
 - 2.2 เนื้อหาด้านกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินศรีสัชนาลัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ แนวคิดในการออกแบบ สร้างต้นแบบ การตรวจสอบคุณภาพ ทดสอบตลาด และการผลิตและจำหน่าย
3. **ขอบเขตด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมแห่งอนาคต**

ผู้วิจัยได้การศึกษาข้อมูลด้านเอกสารและวิเคราะห์แนวคิดเชิงเนื้อหาจากซาร่า (Sarah, 2013, p. 1) และจิรวัดน์ พิระสันต์ (2553, หน้า 2) ประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หมุนเวียน ภูมิหลังผลิตภัณฑ์ วัสดุแบบยั่งยืน และการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ
4. **ขอบเขตด้านการประเมินเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต**

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อหาคำความถี่ รวมทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิโดยเกณฑ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเดวิส (Davis, 1982, p. 168) และประยุกต์ใช้เกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน (2549, หน้า 2) ร่วมด้วย เพื่อให้เกณฑ์ดังกล่าวมีความเป็นสากลมากขึ้น ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ความงาม วัสดุ ลักษณะเฉพาะ สีสน ราค และกระบวนการผลิต รวมถึงขอบเขตด้านผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมแห่งอนาคตของซาร่า (Sarah, 2013, p. 1) และจิรวัดน์ พิระสันต์ (2553, หน้า 2) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หมุนเวียน ภูมิหลังผลิตภัณฑ์ วัสดุแบบยั่งยืน และการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ
5. **ขอบเขตด้านการพัฒนาเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต**

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อหาคำความถี่ รวมทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับราจิลิ (Rajili, 2015, pp. 303-313) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดขอบเขตของปัญหา การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา แนวคิดในการออกแบบ การร่างแบบ สร้างต้นแบบ และการสรุปและประเมินผล ตามลำดับ
6. **ขอบเขตด้านการประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต**

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสาร งานวิจัยและตำรา ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งแบบสอบถามแบบและการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาคำความถี่ โดยสามารถสรุปเนื้อหาสาระของขอบเขตด้านการประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ สถานการณ์ รูปลักษณ์ แนวความคิด การเลือกแบบ การสร้างต้นแบบ และการประเมินผล รวมถึงขอบเขตด้านผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมแห่งอนาคตของซาร่า (Sarah, 2013, p. 1)

และจิรวัดน์ พิระสันต์ (2553, หน้า 2) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หมุนเวียน ภูมิหลังผลิตภัณฑ์ วัสดุแบบยั่งยืน และการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 ด้านบริบทชุมชนและกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินของชุมชน ผู้วิจัยศึกษาบริบทชุมชนและกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินของชุมชน โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้นำกลุ่ม/ชุมชน นักวิชาการ และตัวแทนชุมชน เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลบริบทชุมชนและกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินของชุมชน ซึ่งสามารถสรุปเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ แนวคิดในการออกแบบ สร้างต้นแบบ การตรวจสอบคุณภาพ ทดสอบตลาด และการผลิตและจำหน่ายตามลำดับ

ขั้นที่ 2 ด้านสร้างกระบวนการออกแบบและเกณฑ์การประเมินเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต ผู้วิจัยศึกษาด้านเอกสารและข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์มาประยุกต์ใช้ ซึ่งแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมแห่งอนาคต ประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ด้าน คือ ผลิตภัณฑ์หมุนเวียน ภูมิหลังผลิตภัณฑ์ วัสดุแบบยั่งยืน และการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ ส่วนเกณฑ์การประเมินเครื่องประดับเงิน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาค่าความถี่ สามารถสรุปเกณฑ์ดังกล่าวได้ 6 ด้าน คือ ความงาม วัสดุ ลักษณะเฉพาะ สี สัน ราคา และกระบวนการผลิต โดยนำแนวคิดและเกณฑ์ดังกล่าวมาขมวดรวมกันเป็นเกณฑ์การประเมินเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต

ขั้นที่ 3 ด้านการพัฒนาเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต ผู้วิจัยร่วมกับนักออกแบบและศิลปินพื้นบ้าน ทำการออกแบบต้นแบบเครื่องประดับเงินทั้งหมด 10 ชุด โดยการร่างแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตสำหรับกลุ่มตัวอย่าง 2 ชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ทั้งนี้หลังจากปราชญ์ชุมชน นักวิชาการ นักออกแบบและกลุ่มผู้ประกอบการ ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบภาพร่างต้นแบบเครื่องประดับเงิน จากนั้นทำการปรับปรุงพัฒนาต้นแบบและสร้างต้นแบบเพื่อนำต้นแบบเครื่องประดับมาสนทนากลุ่มสำหรับตรวจสอบตามเกณฑ์ประเมินเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตต่อไป

ขั้นที่ 4 ด้านการประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต ผู้วิจัยดำเนินการสัมมนาและจัดนิทรรศการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต จาก ปราชญ์ชุมชน นักวิชาการ นักออกแบบ และผู้ประกอบการ โดยวิเคราะห์ตามกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต จำนวน 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของปัญหา การรวบรวมข้อมูล วิธีแก้ปัญหา แนวคิดในการออกแบบ การร่างแบบ สร้างต้นแบบ และการสรุปและประเมินผล ตามลำดับ จากนั้นนำต้นแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จากชุมชนศรีสัชนาลัย ได้แก่ กลุ่มทองเอกรัช และกลุ่มพนมเครื่องเงินสุโขทัย ชุมชนท่าชัย ได้แก่ กลุ่มลำตัดเงินโบราณ และกลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด มาประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต ซึ่งต้นแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 ชุด ดังภาพประกอบด้านล่าง (ภาพโดยวิไลลักษณ์ ชูช่วย. 2561)

ภาพ 1 เครื่องประดับเงินของกลุ่มทองเอกรัช ชุดลูกประคำร้อยเรียงและชุดความงามของศรีสัช

ภาพ 2 เครื่องประดับเงินของกลุ่มพนมเครื่องเงิน ชวดวงกมแห่งรักและชวดซ่อนกลิ่น

ภาพ 3 เครื่องประดับเงินของกลุ่มลำตัดเงินโบราณ ชวดผีเสื้อและบุษบาอิงแอบ

ภาพ 4 เครื่องประดับเงินของกลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด ชวดกันและกันกับชวดบุษกรประดับมณี

ภาพ 5 เครื่องประดับเงินของกลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด ชวดปลายทางและชวดบุษกร

ขั้นที่ 5 สรุปและอภิปรายผลข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ บทความทางวิชาการ ตำรา งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาบัณฑิต มหาบัณฑิต สื่ออิเล็กทรอนิกส์และจากฐานข้อมูลสถาบันต่าง ๆ
2. ศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาจากรายงานชีวประวัติผู้นำกลุ่มด้านศิลปหัตถกรรม ตลอดจนคู่มือการปฏิบัติงาน รายงานประจำปีของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต ของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ ประชาชน ชุมชน นักวิชาการ นักออกแบบ และผู้ประกอบการ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต ของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ประชาชน ชุมชนจำนวน 8 คน นักวิชาการ จำนวน 5 คน นักออกแบบจำนวน 3 คน และผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ แบบประเมินเกณฑ์การออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต แบบประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยด้านวัฒนธรรม ชุมชนและการออกแบบเครื่องประดับ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ การจดบันทึกประเด็นสำคัญ ๆ การบันทึกภาพ การบันทึกเสียงซ้ำจากการสัมภาษณ์
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม จากการจดบันทึกประเด็นสำคัญ ๆ ขณะสนทนากลุ่มตลอดจนการบันทึกเสียงเพื่อป้องกันการความสับสนหรือความจำที่อาจจะลบเลือนได้ในอนาคต
4. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเกณฑ์การประเมินเครื่องประดับเงินเครื่องประดับเงิน และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในรูปแบบสถิติ ได้แก่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทชุมชนและกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

1. ผลการสำรวจพื้นที่เป้าหมายเพื่อสืบค้นหาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีชุมชนที่ยินดีให้ความร่วมมือ 2 ชุมชน จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ชุมชนศรีสัชนาลัย ประกอบด้วย กลุ่มทองเอกรัชและกลุ่มพนมเครื่องเงินสุโขทัย ส่วนชุมชนท่าชัย ประกอบด้วย กลุ่มลำตัดเงินโบราณ และกลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด ตามลำดับ
2. ผลการศึกษาบริบทชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องประดับเงิน แนวโน้มในการผลิตเครื่องประดับเงิน (อดีต ปัจจุบัน อนาคต) พบว่า กระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินของชุมชน มีทั้งหมด 5 ขั้นตอนหลักๆ ประกอบด้วย แนวคิดในการออกแบบ สร้างต้นแบบ การตรวจสอบคุณภาพ ทดสอบตลาด และการผลิตและจำหน่าย ตามลำดับ
3. ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อเกณฑ์การประเมินเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ประชาชน ชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.75 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 นักวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.59 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 นักออกแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.74 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.34 และผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.72 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.36 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การกำหนดขอบเขตของปัญหา ผู้การนำเอาโจทย์หรือปัญหาที่ได้รับในงานออกแบบมาศึกษาพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้เข้าใจถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและทำการกำหนด ขอบเขตการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมไม่กว้างหรือแคบจนเกินไป

2.2 การรวบรวมข้อมูล คือเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดจำแนกอย่างเป็นระบบตามหัวข้อที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา เพราะเชื่อว่าข้อมูลที่มีคุณค่าจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และช่วยเสนอแนะวิธีการต่างๆ สำหรับแก้ปัญหาในอนาคตได้ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าการดำรงชีวิตในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ เพื่อช่วยให้งานนั้น ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้นจะเห็นว่าการศึกษาและรวบรวมข้อมูลมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในการดำรงชีพ เนื่องการได้รับข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงสามารถทำให้การตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น

2.3 วิธีแก้ปัญหา ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาให้เข้ากับตัวปัญหาและประสบการณ์ที่มีอยู่ของผู้วิจัย โดยวิธีจัดการหรือแก้ปัญหาเหล่านั้นแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามแต่ละวิธีการอาจให้ผลลัพธ์ที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของบุคคลผู้นั้น

2.4 แนวคิดในการออกแบบ เป็นปัจจัยสำคัญของการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็น และมีเทคนิคต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์ โดยแนวความคิดหลักในการออกแบบซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ออกแบบจนทำให้เกิดเป็นชิ้นงาน เช่น สภาพแวดล้อม วิถีชีวิต ค่านิยม ตลอดจนคุณค่าทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นนั้นๆ เป็นสำคัญ

2.5 การร่างแบบ เป็นการถ่ายทอดแนวคิดจากนามธรรมสู่รูปธรรมนั้นต้องผ่านกระบวนการร่างแบบ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของกระบวนการออกแบบ โดยส่วนใหญ่แล้วการร่างแบบจะทำลงบนกระดาษ ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลามากที่สุด เพราะกระบวนการคิดและการสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ทั้งสิ้น เมื่อขั้นตอนร่างแบบเสร็จสมบูรณ์และสามารถสรุปแบบที่ต้องการได้แล้ว จึงนำงานที่ร่างไว้ในสมุดหรือกระดาษมาลงคอมพิวเตอร์ ซึ่งขั้นตอนนี้สามารถแก้ไขปรับปรุงแบบได้ง่ายที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มเติมรายละเอียด การใส่สีสันทัน การทดลองการลดทอนให้แบบออกมาเหมือนจริงและตอบโจทย์มากที่สุด

2.6 สร้างต้นแบบ ต้นแบบเครื่องประดับเงินถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการประเมินต้นทุนการผลิต ระยะเวลา แรงงาน วัสดุ และเทคนิควิธีการทำ เพื่อให้ตอบความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุดทั้งนี้การที่ผู้บริโภคสามารถให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อแนะนำในการปรับปรุงต้นแบบนั้น สามารถทำให้นักออกแบบทราบถึงความต้องการที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีผลให้กระบวนการพัฒนารวดเร็วและง่ายขึ้น รวมทั้งช่วยให้นักออกแบบสามารถสำรวจการออกแบบ ทดสอบตามทฤษฎี หรือยืนยันประสิทธิภาพก่อนที่จะเริ่มต้นการผลิตเป็นสินค้าจริงต่อไป

2.7 การสรุปและประเมินผล การนำเครื่องประดับเงินทั้ง 10 ชุด ที่ผ่านการออกแบบและพัฒนาแล้วมาทบทวนผลที่เกิดขึ้น วิเคราะห์อย่าง ตรงไปตรงมาและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้รู้ว่าผลงานนั้นมีข้อดีและข้อบกพร่องทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงในอนาคตต่อไป

ตอนที่ 3 ผลการประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ประชาชนชุมชน มีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับเงินชุดปลายทาง จากกลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.81 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35 นักวิชาการ มีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับเงินชุดบุผาแรกแย้ม จากกลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.72 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 นักออกแบบ มีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับเงินชุดปลายทาง จากกลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.62 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 และผู้ประกอบการ มีความพึงพอใจต่อเครื่องประดับเงินชุดบุษกร จากกลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.79 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาบริบทชุมชน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสาร พบว่า การออกแบบเครื่องประดับเงินของทั้ง 2 ชุมชน จำนวน 4 กลุ่ม นั้น ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่มทั้งนี้ผู้นำกลุ่มได้เริ่มต้นจากการเป็นช่างฝีมือประจำร้านทองในจังหวัดสุโขทัยมาก่อน จากนั้นจึงผันตัวเองเป็นช่างทำเครื่องประดับเงินในเวลาต่อมา โดยการถ่ายทอดความรู้จากผู้ริเริ่มทำเครื่องประดับเงินเป็นคนแรกของชุมชน คือ คุณเตือนใจ เบบาง เมื่อมีทักษะความชำนาญแล้ว จึงแยกตัวออกมาเพื่อสร้างกลุ่มของตนเอง และถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่มต่อไป จึงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ทั้ง 4 กลุ่ม มีกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินคล้ายคลึงกัน ได้แก่ แนวคิดในการออกแบบ สร้างต้นแบบ การตรวจสอบคุณภาพ ทดสอบตลาด และการผลิตจำหน่าย ทั้งนี้กระบวนการออกแบบดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการผลิต เช่น กลุ่มเงินบ้านช่างแอ็ด และกลุ่มพนมเครื่องเงินสุโขทัย จะทำหน้าที่เป็นช่างฝีมือให้กลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดสุโขทัยด้วย ดังนั้นกระบวนการออกแบบข้างต้นจึงมีเพียงการผลิตและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องประดับเงินก่อนนำส่งเท่านั้น

2. การอภิปรายผลเกณฑ์การออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต

จากการสร้างเกณฑ์การออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคต จำนวน 10 ด้าน ได้แก่ 1) ความงาม 2) วัสดุ 3) ลักษณะเฉพาะ 4) สีสีน 5) ราคา 6) กระบวนการผลิต 7) ผลิตภัณฑ์หมุนเวียน 8) ภูมิหลังผลิตภัณฑ์ 9) วัสดุแบบยั่งยืน และ 10) การประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ โดยหลังจากการประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ปราชญ์ชุมชน 2) นักวิชาการ 3) นักออกแบบ และ 4) ผู้ประกอบการ มีความเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด และเป็นสิ่งที่ดี หากจะนำเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบเครื่องประดับเงินของกลุ่มให้ได้คุณภาพและมีมาตรฐานสากล เนื่องจากเกณฑ์ดังกล่าวเป็นคุณสมบัติสำคัญที่พึงมีในการออกแบบเครื่องประดับ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ (2526, หน้า 9) ที่กล่าวว่า ลักษณะของเครื่องประดับที่ดี ควรมีความสัมพันธ์กันระหว่างแบบและวัสดุ มีความสวยงามและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง แต่คุณประโยชน์ที่ใช้ไม่จำเพาะเพียงด้านเดียวสามารถดัดแปลงไปใช้กรณีอื่น ๆ ได้บ้างตามความเหมาะสม มีรูปแบบแบบเรียบง่ายไม่รุงรังเกะกะ ไม่เกาะเกี่ยวเสื้อผ้า ใช้สบายไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ ทั้งนี้ราคาไม่สูงหรือแพงจนเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ สามารถสร้างความสง่าภาคภูมิใจให้กับผู้ใช้ เสริมบุคลิกของผู้ใช้ให้ดีขึ้น และทำความสะอาดง่าย วัสดุที่ใช้ทำมีความทนทาน ทนต่อดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนสภาพได้ง่ายเมื่อเปลี่ยนอุณหภูมิ ตลอดจนมีความสมดุลกันในรูปร่าง สีสีนกลมกลืน มีจุดเร้าความสนใจที่ดี

3. การอภิปรายผลการพัฒนากระบวนการออกแบบ

การพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย มีสาระสำคัญ 7 ด้าน คือ 1) การกำหนดขอบเขตของปัญหา 2) การรวบรวมข้อมูล 3) วิธีแก้ปัญหา 4) แนวคิดในการออกแบบ 5) การร่างแบบ 6) สร้างต้นแบบ 7) การสรุปและประเมินผล ตามลำดับ จากการพูดคุยสัมภาษณ์แลกเปลี่ยนความรู้และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาเครื่องประดับเงินในอนาคต เนื่องจากทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกลุ่มชุมชน สามารถเพิ่มยอดขายให้กลุ่มชุมชน และการทำให้เครื่องประดับเงินศรีสัชชาลัยเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคมากขึ้น ทั้งนี้การพัฒนากระบวนการออกแบบอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต ขึ้นอยู่กับความถนัด ทักษะ ความชำนาญ และประสบการณ์ที่สะสมมาอย่างยาวนานของช่างฝีมือแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ ลาวสันต์ (Lawson, 2006, pp. 112-123) ที่กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการออกแบบ คงไม่สามารถกำหนดได้ตายตัว เนื่องจากความแตกต่างของเครื่องประดับแต่ละประเภท ในการสรุปรูปแบบของเครื่องประดับ ต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทางารออกแบบและการผลิตมาก่อน ซึ่งต้องมีลำดับขั้นต้นและการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องจนสามารถสนองความต้องการทั้งทางหน้าที่ทางกายภาพและเลือกแบบที่สื่อความหมายทางการสร้างสรรค์มากที่สุด

4. การอภิปรายผลการประเมินกระบวนการออกแบบ

จากเกณฑ์การประเมินกระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 ด้าน ได้แก่ 1) สถานการณ์ 2) รูปลักษณ์ 3) แนวความคิด 4) การเลือกแบบ 5) การสร้างต้นแบบ 6) การประเมินผล 7) ผลิตภัณฑ์หมุนเวียน 8) ภูมิหลังผลิตภัณฑ์ 9) วัสดุแบบยั่งยืน และ 10) การประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ โดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ปราชญ์ชุมชน 2) นักวิชาการ 3) นักออกแบบ และ 4) ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือ เกณฑ์ดังกล่าวสามารถทำให้เครื่องประดับเงินของแต่ละกลุ่มเป็นที่รู้จักของคนภายนอกมากขึ้น การนำเกณฑ์มาใช้ในครั้งนี้ สามารถวัดคุณภาพ จุดเด่น จุดด้อย เพื่อนำไปพัฒนาเครื่องประดับใน

อนาคต โดยเฉพาะประเด็นของผลิตภัณฑ์หมุนเวียน ภูมิหลังผลิตภัณฑ์ และวัสดุแบบยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีอาจปฏิเสธได้เลยว่าผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการผลิต ดังนั้นหากการผลิตเกิดขึ้นโดยไม่คำนึงถึงปริมาณที่จำกัดของทรัพยากรก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ในอนาคต ดังนั้นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริโภคให้ยั่งยืน จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการสร้างกลไกส่งเสริมและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นั่นคือการใช้สินค้าและบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในขณะที่มีการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดการปล่อยมลพิษตลอดวัฏจักรชีวิต ให้เหลือน้อยที่สุดจนไม่ส่งผลกระทบต่อคนรุ่นหลัง สอดคล้องกับ Laroche (2001, pp. 503-520) กล่าวว่า จากกระแสของโลกและแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคจากนานาประเทศ ล้วนให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่มีกระบวนการผลิตบนแนวคิดที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผู้ผลิตต้องตื่นตัวในการพัฒนาประสิทธิภาพและปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้รองรับแนวทางการตลาดในอนาคต การคำนึงถึงการออกแบบเพื่อสามารถนำวัสดุพิเศษและส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์มาทำการคืนสภาพ รวมถึงการซ่อมแซมให้สามารถนำกลับมาใช้ได้อีกครั้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ และ Messelbeck (2000, pp. 997-1002) กล่าวว่า การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการออกแบบ โดย ผลิตภัณฑ์ต้องไม่ใช่สารพิษที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์หรือสัตว์ และเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ได้อีกไม่ว่าจะเป็นการประดิษฐ์จากวัสดุเดิมหรือกรรมวิธีย่อยสลายแล้วตัดแปลงมาใช้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

จากการวิจัยทำให้ทราบว่าถึงแม้กระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่สิ่งหนึ่งที่มีอาจปฏิเสธได้คือ เครื่องประดับเงินของแต่ละกลุ่มมีลักษณะรูปลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับทักษะ ฝีมือของช่างแต่ละกลุ่มที่ถ่ายทอดชิ้นงานออกมานั้น ล้วนแล้วแต่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันชัดเจน ทั้งนี้ในส่วนของผู้ประกอบการนั้น ควรให้ความสำคัญกับการบริการหลังการขาย ไม่ว่าจะเป็นการบำรุงหรือซ่อมแซมเครื่องประดับเงินให้สามารถนำกลับมาใช้ได้เหมือนเดิมอีกครั้ง ตลอดจนการทดลองใช้วัสดุใหม่ ๆ ที่สามารถผสมผสานแทนเนื้อเงินบริสุทธิ์ได้ในอนาคต เพื่อช่วยลดการใช้วัสดุธรรมชาติที่นับวันจะหมดสิ้นไป ตามแนวคิดวัสดุยั่งยืน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทํารวจครั้งต่อไป

ควรศึกษาและทำความเข้าใจกับขีดจำกัดของช่างฝีมือเนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วช่างฝีมือในชุมชนมีแนวคิดในการออกแบบ แต่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นรูปแบบ 2 มิติหรือการร่างแบบได้ การสร้างต้นแบบจึงเป็นการถ่ายทอดแนวความคิดโดยตรงมาสู่ต้นแบบ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลวดลายตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน เช่น อารมณ์ ความรู้สึก อากาศ เวลา เป็นต้น

ควรศึกษาวิจัยถึงการสืบสานคุณค่าทางด้านการพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาการตลาดวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญา รากเหง้าที่มีคุณค่าและความสำคัญ ซึ่งเปี่ยมด้วยเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่บรรพบุรุษรังสรรค์ขึ้น

ควรมีการวิจัยเพื่อต่อยอดสำหรับการพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับพื้นที่อื่น ๆ ได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการออกแบบเครื่องประดับเงินวัฒนธรรมแห่งอนาคตของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นงานวิจัยระดับปริญญาเอกภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ประจำปี 2556 รวมถึง British Council (Ph.d. Placement), Newton Fund และ University of Lincoln งานวิจัยนี้สามารถสำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งในประเทศไทยและประเทศอังกฤษ รวมทั้งชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิท่านต่าง ๆ ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและให้ความร่วมมือตลอดระยะเวลาที่ศึกษาวิจัย ซึ่งไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

จิรวัดน์ พิระสันต์. (2553). การสืบค้นข้อมูลทางวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ฐาภรณ์ โกมารกุล ณ นคร. (2556). ครีชีขนาลัย เป็นไปดั่งใจเป็น. อนุสาร อ.ส.ท. 53(11).

ทศพร หุ่นแก้ว. (2551). การศึกษาสภาพการดำเนินงานและผลจากการได้รับการคัดสรรให้เป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับ 3-5 ดาวของธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น. คุศาศาสตร้อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต. สาขาวิชาธุรกิจอุตสาหกรรม. คณะบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน. (2549). เครื่องประดับเงิน. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. (2526). ศิลปะเครื่องประดับ. กรุงเทพฯ: วิมลอารต.

Davis, M. L., & Pack, G. (1982). *Mexican Jewelry*. University of Texas Press.

Retrieved on October 11, 2015, from <https://doi.org/10.22201/iie.18703062e.1964.33.783>

Krasley, S. (2013). **5 Ways That Today's Culture Will Impact Product Designs of the Future**. Fast Company magazine. Retrieved on November 12, 2014, from <https://www.fastcompany.com/2682282/5-ways-that-todays-culture-will-impact-product-designs-of-the-future>

Laroche, M., Bergeron, J., & Forieo, B. G. (2001). **Targeting Consumers who are Willing to Pay More for Environmentally Friendly Products**. *Journal of Consumer Marketing*, 18(6), 503-520. Retrieved on April 5, 2017, from <https://doi.org/10.1108/eum000000006155>

Lawson, B. (2006). **How Designers Think: The Design Process Demystified**. Routledge on Retrieved April 10, 2017, from <https://doi.org/10.4324/9780080454979>

Messelbeck, J., & Sutherland, L. (2000). **Applying Environmental Product Design to Biomedical Products Research**. *Environmental Health Perspectives*, 108(6), 997-1002. Retrieved on May 8, 2017, from <https://doi.org/10.1289/ehp.00108s6997>

Rajili, N. A. M., Liem, A., Olander, E., & Warell, A. (2015). **Processes, Methods and Knowledge Creation in Jewellery Design Practice**. In ICoRD'15—Research into Design around Boundaries Volume 1 (pp. 303-313). Springer, New Delhi. Retrieved on January 23, 2015, from https://doi.org/10.1007/978-81-322-2232-3_27